

AGNIESZKA KŁOPOTOWSKA, MAGDALENA SULIMA*

JUCHNOWIEC – MIASTO [W] PRZYSZŁOŚCI

JUCHNOWIEC – THE CITY OF THE FUTURE

Streszczenie

Gmina Juchnowiec Kościelny, obejmująca swym zasięgiem wiele podlaskich wsi, ma szansę stać się gminą miejską. Planowane przemiany administracyjne niosą jednak za sobą konieczność niezbędnych przekształceń funkcjonalno-przestrzennych, przygotowujących obecną wieś gminną do roli miasta. Przyczynkiem do dyskusji na temat zasadności tych starań stał się program: „Wizja rozwoju przestrzennego Juchnowca”, realizowany przez studentów Wydziału Architektury Politechniki Białostockiej, przy współpracy z Urzędem Gminy Juchnowiec Kościelny.

Słowa kluczowe: miasta podlaskie, małe miasteczka, przestrzeń publiczna

Abstract

The community of Juchnowiec Koscielny, which covers with its range series of podlaskie villages stands a great chance to become municipality. Administrative changes which are planned for the very near future carry the need of necessary functional and spatial transformations, which will eventually prepare village for the role of the city municipal. The reason of those considerations is the special programme: "The vision of spatial development of Juchnowiec" implemented by the Architecture Department students from Technical University in Białystok with the special cooperation of Municipal Office of Juchnowiec Koscielny.

Keywords: podlaskie cities, small towns, public space

---

* Dr inż. arch. Agnieszka Kłopotowska, mgr inż. arch. Magdalena Sulima, Zakład Urbanistyki i Planowania Przestrzennego, Wydział Architektury, Politechnika Białostocka.

Gmina Juchnowiec Kościelny, malowniczo położona na terenie „Zielonych Płuc Polski”¹ w obszarze metropolitalnym miasta Białystok, po latach stagnacji przeżywa obecnie wzmóżony napływ ludności i związany z nim boom inwestycyjny. Zjawisko to dotyczy w szczególności obszaru wsi Kleosin i Ignatki, atrakcyjnych z uwagi na bliskie sąsiedztwo Białegostoku oraz malownicze położenie w otoczeniu lasu Solnickiego², a także miejscowości gminnej Juchnowiec Kościelny wraz z sąsiadującymi z nią osadami – Juchnowiec Górny, Juchnowiec Dolny, Rumiejki i Ogrodniczki. W kontekście potencjalnej ekspansji Białegostoku i przesunięcia granic miasta o wsie Kleosin i Ignatki, coraz bardziej uzasadnione stają się aspiracje władz gminy do stworzenia na podstawie istniejących wsi: Juchnowiec Kościelny, Juchnowiec Górny, Juchnowiec Dolny i Ogrodniczki jednej miejscowości – Juchnowiec, na prawach miejskich.

Z uwagi na wieloletnią współpracę z Wydziałem Architektury Politechniki Białostockiej Urząd Gminy Juchnowiec Kościelny zwrócił się z prośbą do władz wydziału, o zainteresowanie tym problemem studentów. Efektem prowadzonych rozmów stał się program: „Wizja rozwoju przestrzennego Juchnowca”, realizowany w postaci konkursu w ramach przedmiotu Projektowanie Urbanistyczne 2 – Zespoły Śródmiejskie na VI semestrze studiów inżynierskich. Prace projektowe opracowywano w zespołach 3-4 osobowych, pod kierunkiem zespołu dydaktycznego, złożonego z pracowników Zakładu Urbanistyki i Planowania Przestrzennego WA PB.

W celu zapoznania uczestników zajęć z problematyką obszaru opracowania zorganizowano wyjazd studialny i spotkanie z decydentami gminy. Pozwoliło to na sprecyzowanie podstawowych obszarów problemowych, oscylujących wokół kwestii administracyjnych, społecznych, przestrzennych i kulturowych.

Dużym walorem dydaktycznym była możliwość wpisania się w realne zapotrzebowanie gminy. Jednak założenia oczekiwania władz pozostawiały studentom swobodę i elastyczność w podejmowaniu decyzji projektowych. Postulowany przez Urząd zasięg granic administracyjnych mógł być kształtowany zgodnie z indywidualną koncepcją, uwzględniającą prognozowane przekształcenia demograficzne i społeczne.

Stwierdzono również, iż dużą szansą dla „starzejącej” się gminy jest obserwowana w ostatnich latach migracja ludzi młodych, zachęconych niższymi niż w Białymstoku cenami mieszkań. Dlatego też istotnym postulatem gminy stało się opracowanie: „(...) pierwowzoru, archetypu zabudowy wielorodzinnej w ramach małych zespołów mieszkaniowych, mających zaistnieć na terenach podmiejskich, jako forma przejściowa pomiędzy zwartą zabudową miejską, a rozproszoną zabudową terenów wsi”³. Stworzenie nowych dzielnic mieszkaniowych wymagało również opracowania programu usług podstawowych, zapewniających funkcjonalną autonomię przyszłego miasta.

Obecnie miejscowość ta nie posiada wyraźnie skryształizowanego centrum. Pojedyncze budynki usługowo-handlowe mają rozproszony charakter i lokalizowane są głównie wzdłuż drogi Białystok–Bielsk Podlaski. W strukturze miasta nie ma również rynku bądź placu koncentrującego życie miejskie. Do roli tej w pewnym sensie pretenduje przestrzeń przed kościołem pw. Trójcy Św., w którego sąsiedztwie znajduje się obecna siedziba UG oraz dom kultury, mieszczące się w przestarzałych i nieatrakcyjnych budynkach. Dużym mankamentem tego miejsca jest również niefortunne, kolizyjne skrzyżowanie rozdzielające wyżej wymienione obiekty oraz przynależne im przestrzenie.

Zadanie projektowe wymagało zatem stworzenia od podstaw niezbędnej bazy usługowej oraz zdefiniowania na nowo miejskich przestrzeni publicznych. W zamyśle władz gminy nowo projektowane obiekty centrotwórcze miałyby zostać zlokalizowane w obszarze, pomiędzy istniejącą linią kolejową a drogą przelotową. Propozycję tę studenci mogli jednak traktować opcjonalnie, poszukując nowego centrum w wybranych przez siebie lokalizacjach.

Wizje studenckie miały także uwzględnić projekty przebudowy wyżej wspomnianego węzła drogowego w kontekście planowanego korytarza transportowego obwodnicy południowej Białegostoku, S19.

Szczególnie pożądane było również poszukiwanie ciągłości kulturowej, poszanowanie historycznych miejsc i obiektów o wartościach zabytkowych (XVIII-wieczny kościół pod wezwaniem św. Trójcy, przebudowany w 1906 roku⁴, cmentarz rzymsko-katolicki z przełomu XVIII i XIX w., murowana kostnica cmentarna z drugiej połowy XVIII wieku, plebania z przełomu XIX i XX w., przebudowana na dom pielgrzyma, parterowy dwór drewniany z początku XIX w. o zrębowej konstrukcji, czy znajdujący się w Juchnowcu Górnym wiatrak holenderski z 1946 roku).

Etap planistyczny poprzedzony został inwentaryzacją urbanistyczną oraz analizami uwzględniającymi diagnozę miejsca – istniejące uwarunkowania: komunikacyjne, ekofizjograficzne, funkcjonalne, kompozycyjno-przestrzenne. Sformułowane wnioski stały się podstawą wytyczenia kierunków rozwoju – ogólnej wizji przyszłego scalonego miasta Juchnowiec. Opracowane schematy projektowe zostały następnie rozwinięte w formie koncepcji

urbanistycznej, ujmującej cały obszar miasta w skali 1:2000. Finalny projekt w skali 1:500, obejmował uszczegółowiane koncepcje zagospodarowania przestrzennego obszaru centrum oraz propozycje modelowego wzorca zabudowy mieszkaniowo-usługowej, dostosowane do prognozowanej indywidualnie wielkości miasta.

Praca semestralna studentów pod kierunkiem zespołu dydaktycznego zaowocowała interesującymi projektami, które stały się pretekstem pasjonującej dyskusji środowisk zainteresowanych tym problemem. Oficjalnym forum dla prowadzonych rozmów było zorganizowane przez władze gminy „Seminarium, poświęcone wizji stworzenia jednej struktury miejskiej na bazie aglomeracji wiejskiej położonej w gminie Juchnowiec Kościelny, w obszarze metropolitalnym Białegostoku”. Seminarium to odbyło się w siedzibie urzędu gminy, 15.10.2009 roku. Wybrane i nagrodzone opracowania studenckie zostały wówczas zaprezentowane szerszej publiczności na specjalnej wystawie, towarzyszącej obradom. Poszczególne zespoły poproszono również o krótką charakterystykę najważniejszych założeń projektowych.

Jakkolwiek autorskie wystąpienia uczestników konkursu akcentowały przede wszystkim indywidualny charakter stworzonych wizji, należy jednak podkreślić, iż najcenniejszym efektem współpracy, było wyłonienie wartości i idei wspólnych dla wszystkich prezentowanych prac:

- poszanowanie historii i zachowanie ciągłości kulturowej (wyeksponowanie obiektów i układów historycznych poprzez wykorzystanie osi i kierunków widokowych; stworzenie ścieżek dydaktycznych sprzyjających poznaniu historii miejsca, wprowadzenie obiektów o funkcjach muzealnych i edukacyjnych itd.);
- uatrakcyjnienie programu funkcjonalno-przestrzennego (sukcesywne ograniczanie rolniczego charakteru miejscowości poprzez wprowadzenie funkcji pozarolniczych, mogących stanowić siłę napędową dla gospodarki miasta, np. tworzenie ośrodków edukacyjnych, sportowych, turystycznych, uzdrowiskowych itd.);
- podniesienie walorów estetycznych przyszłego miasta (wytworzenie elementów krystalizujących przestrzeń miejską, w tym: rehabilitacja zdegradowanego terenu przed kościołem św. Trójcy, w celu wytworzenia w tym miejscu placu miejskiego o znaczeniu reprezentacyjnym, z uwzględnieniem nowych obiektów centrotwórczych jak: ratusz, urząd gminy, dom kultury, obiekty administracyjne i handlowe; wytworzenie powiązań funkcjonalno-przestrzennych i kompozycyjnych placu miejskiego z przestrzeniami o funkcjach kulturalnych i rekreacyjnych, np. dodatkowymi placami, parkami i skwerami; stworzenie nowego ładu przestrzennego poprzez hierarchizację wysokości i gęstości zabudowy; wprowadzenie nowych dominant przestrzennych; zaproponowanie modelowych układów zabudowy mieszkaniowej itd.);
- wykorzystanie walorów krajobrazowych i malowniczego położenia gminy z dala od uciążliwości miejskiej metropolii (wytworzenie otwarcą krajobrazowych, podkreślających atuty przyrodnicze miejsca, wprowadzenie obszarów uporządkowanej zieleni w strukturę miasta; stworzenie bezkolizyjnych terenów spacerowych i miejsc aktywnej rekreacji; wykorzystanie i wzbogacenie istniejących szlaków turystycznych pieszych i rowerowych, łączących obszar z Biebrzańskim i Białowieskim Parkiem Narodowym).

Idee te wydają się współgrać z aspiracjami władz gminy i jej mieszkańców. „Dowartościowanie fizycznej i kulturowej przestrzeni miasta” oparte z jednej strony na poszanowaniu ducha miejsca, z drugiej zaś na działaniach podnoszących jakość przestrzenną, jest szansą na przekształcenie Juchnowca w miasto atrakcyjne i przyjazne mieszkańcom. Wymaga to jednak jasnego określenia „formuły” miasta i jego relacji funkcjonalno-przestrzennych ze stolicą województwa. Stanie się ono wówczas nie tylko podmiejską „sypialnią” Białegostoku, ale również претендовать będzie do roli partnera wzbogacającego ofertę metropolii.

Przypisy

¹ Gmina położona jest na obszarze mezoregionów: Doliny Górnej Narwi i Wysoczyzny Białostockiej.

² Dodatkową atrakcją w przypadku Ignatek jest funkcjonująca stadnina koni i Klub Jeździecki Białystok, który oferuje także przevozy powozami i bryczkami oraz prowadzi treningi hippiczne. W Kleosinie natomiast mieszczą się obiekty dydaktyczne Politechniki Białostockiej.

³ Pismo wójta gminy Juchnowiec Kościelny, Cz. Jakubowicza do władz WA PB z dn. 06.02.2009 r.

⁴ Kościół ten zastąpił drewnianą rzymskokatolicką świątynię z 1547 roku.

Juchnowiec Koscielny is picturesquely situated in the region of 'Green Lungs of Poland', in the metropolitan region of the city Bialystok. Bialystok after the stagnation period is currently experiencing increased influx of people and the investment boom connected with migration. This phenomenon is particularly concerned with the areas of Kleosin and Ignatki, mainly because of their close proximity to Bialystok and their picturesque location near Solnicki wood and the town of Juchnowiec Koscielny with its neighboring settlements – Juchnowiec Gorny, Dolny, Rumejki and Ogrodniczki. In the context of potential expansion of Bialystok and the movement of the boundaries of the town into Kleosin and Ignatki, local authorities aspirations to create one town – Juchnowiec on the urban rights, on the basis of towns of Juchnowiec Koscielny, Juchnowiec Gorny, Juchnowiec Dolny and Ogrodniczki, seem to be legitimate.

Due to the long term cooperation with Architecture Department of Technical University in Bialystok, the Municipal Office of Juchnowiec Koscielny asked the faculty to make students more interested in this subject matter. The impact of those considerations and debates performed was the programme: "The vision of spatial development of Juchnowiec", implemented in a form of a competition from the subject Urban Design 2 – Inner City Teams on VI semester of BSc. Project works have been performed in the groups of 3-4 students, under the direction of lecturers from Department of Urban and Spatial Planning the Faculty of Architecture, Technical University in Bialystok.

In order to familiarize students with the problems of development area, the trip to the local authorities office of Juchnowiec was organized. It allowed to specify the main problem areas which oscillate around administrative, social and spatial development matters.

The most significant advantage of the meeting with the authorities was the possibility to enter into real needs of Juchnowiec community. Local authorities, of assumption, left students flexibility and freedom of choice and making decisions concerning projects they prepare.

The range of administrative boundaries, postulated by the Office, could have been shaped accordingly with the individual conception, including forecasted demographic and social transformations.

Moreover, it has been stated that the 'ageing community' stands a great chance, since in the recent years the phenomenon of migration of young people seeking for cheaper flats is observed. Therefore, the most crucial postulate of the Juchnowiec authorities become: "(...) prototype, archetype of built-in multifamily housing within small housing teams, which are supposed to occur in the suburban areas, as a form of transition between the compact urban development and dispersed housing of village areas". Creation of new, modern residential districts required the development of the programme of the basic services, so as to ensure the functional autonomy of the future town.

At the moment, Juchnowiec Koscielny does not possess clearly crystallized city centre. Individual commercial buildings are situated throughout the road Bialystok - Bielsk Podlaski. In the structure of the city there is neither market nor square concentrating urban life. The space in front of St. Trinity Church aspires to that role with its close neighborhood of the Municipal Office and House of Culture, which are awkwardly situated in the place of collision intersection separating, mentioned above buildings and their associated spaces.

The design assignments required the creation of necessary foundations for database services and the redefinition of the new urban public spaces. Municipal authorities intended to locate newly designed 'centreative' objects between existing railway line and the cruising route. This suggestion students could have treated optionally, since they could have looked for new city centre in the places they consider suitable.

Students' visions should have included the projects of mentioned above road junction in the context of planned bypass transport south corridor of Bialystok, S19.

The most desired was also seeking for cultural continuity, respect for historical sites and objects of historical values (XVIII century St. Trinity Church, rebuilt in 19061, Roman-Catholic cemetery from XVII and XIX c., cemetery stone ossuary from the second half of 18th c., rectory from XVIII and XIX c rebuilt into Pilgrim's house, wooden mansion from the beginning of XIX c. of the carcass structure, or located in Juchnowiec Gorny Dutch windmill from 1946.

The planning stage was preceded by the range of inventory analysis, taking into account diagnosis of the place – existing conditions: communicative, 'ecophysiographic', functional, compositional and spatial ones. Formulated conclusions composed a basis for demarcation of the development lines – the overall and holistic

vision of future, integrated city of Juchnowiec. Developed design schemas were expanded in the form of urban conception, capturing the whole city area in scale 1:2000. Final project, in the scale of 1:500, included elaborated and detailed conception of spatial area of the city centre and the suggestions of the role models of the residential and service build-in, individually designed for the size of the city.

Students' term papers prepared under the direction of lecturer's team have resulted in a number of interesting projects which became the pretext of staunch discussion of circles interested in this issue. The official forum for the discussion was organized by the municipal authorities: "Seminar dedicated to the vision of creating one single urban structure on the basis of rural agglomeration located in Juchnowiec Koscielny, in the metropolitan area of Białystok". The seminar took place in the Municipal Office, 15th of October 2009. Chosen and awarded projects prepared by students have been presented to the greater audience on the special exhibition, accompanying debates. Particular teams have been asked to present short characteristic of the main assumptions of the project.

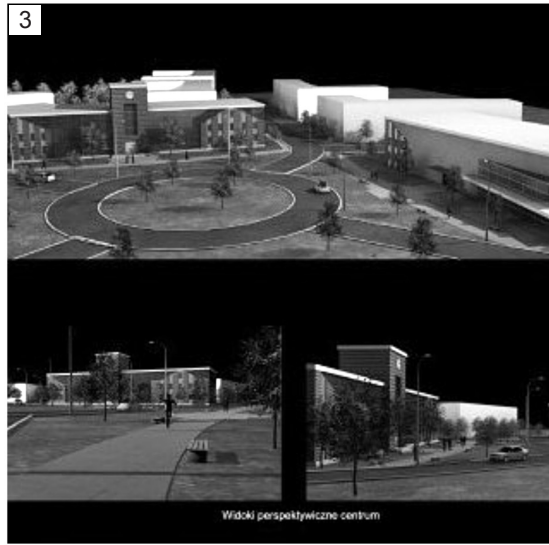
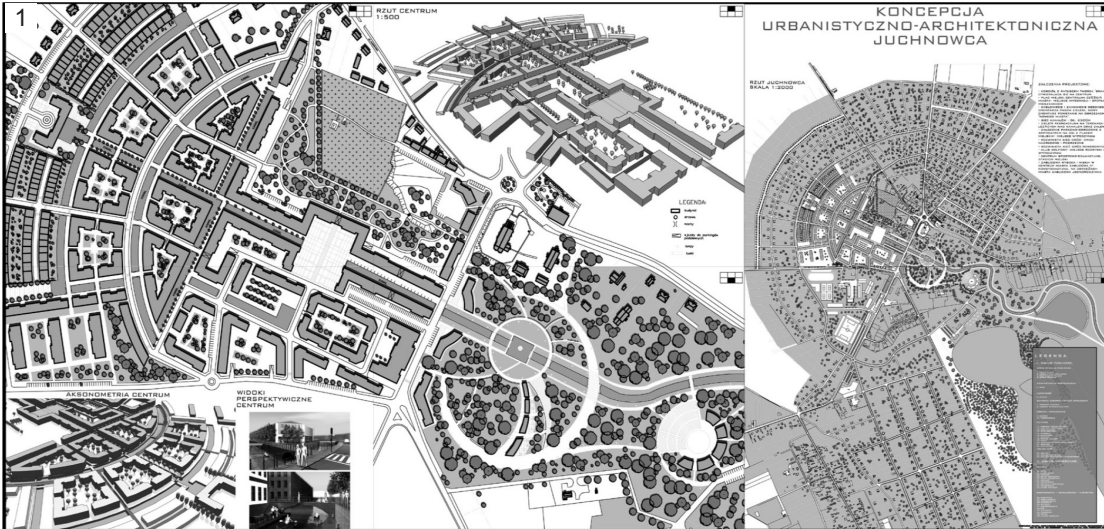
Public appearances of the participants of the competition were supposed to emphasize participant's individual point of view, however, it should be highlighted that the most important effect of cooperation was the emergence of values and ideas, all common to the presented projects:

- respect for the history and preservation of cultural continuity (exposure of objects and historic systems through the use of axes and directions scenic; creation of teaching paths promoting the knowledge of the history of particular places, introducing objects of a museum and educational functions);
- making more attractive functional and spatial programme (gradual reduction of agricultural character of the village through the introduction of non-agricultural functions which could be a driving force for the economy, such as the creation of educational, sports, tourists and spas centers);
- increase of the aesthetic appeal of the future city (production of elements crystallizing urban space, including the rehabilitation of degraded land in front of St. Trinity Church in order to produce the city's representative square with new 'centrocreative' centers, such as City Hall, Municipal Office, House of Culture, administrative and commercial buildings. The creation of functional, spatial and composition relationships of the city square for the cultural and recreational features, such as additional squares or parks; the creation of new spatial order through the hierarchy of building height and density; introduction of new dominant spatial models; suggestion of model housing layouts);
- the use of landscape and the picturesque location of Juchnowiec community, away from the 'urbanmetropolis' nuisance (production of landscape openings emphasizing the advantages of natural places, an introduction of an ordered green areas in the city structures; the creation of collision-free strolling areas and active recreation sites; the use and enrichment of existing tourist paths for walking and cycling connecting Biebrzanski and Białowiecki National Parks).

Ideas mentioned in the presented discourse seem to interact with the aspirations of municipal authorities and the city inhabitants. "Developing of the physical and cultural space of the city", based on the one hand on the respect of the spirit of the place and on the other hand on activities raising spatial quality. It is a real chance for Juchnowiec, to transform it in an attractive and inhabitant-friendly city. It demands one clear formula to define its functional and spatial relationships with the capital of voivodeship. Furthermore, it will become not only the "bedroom" of Białystok but it will aspire to the role of a partner, enriching the metropolis offer.

Literatura/References

- [1] B u r e l E., *Gmina Juchnowiec Kościelny*, Białystok 2005.
- [2] *Juchnowiec miastem...?*, Planowanie przestrzenne na terenach podmiejskich, Materiały z Seminarium poświęconego wizji stworzenia jednej struktury miejskiej na bazie aglomeracji wiejskiej położonej w gminie Juchnowiec Kościelny w obszarze metropolitalnym Białegostoku, Juchnowiec Kościelny 2009.
- [3] *Juchnowiec miastem...?*, [w:] *Gazeta Juchnowiecka*, nr 6-(7) październik–listopad 2009 (<http://www.juchnowiec.gmina.pl/uploads/download/gazeta/gj67.pdf>, dostęp 08.10.2011).
- [4] *Nim Juchnowiec będzie miastem. Rozmowa z Dariuszem Markuszewskim – kierownikiem Referatu Planowania Przestrzennego UG w Juchnowcu Kościelnym*, [w:] *Gazeta Juchnowiecka* nr 1 (1) kwiecień 2009 (<http://www.juchnowiec.gmina.pl/uploads/download/gazeta/gj01.pdf>, dostęp 08.10.2011).

- II. 1. Wizje zagospodarowania przestrzennego Juchnowca wykonane przez studentów Wydziału Architektury PB: 1. P. Saulewicz, K. Sznurkowski, J. Stepaniuk, U. Supronowicz
 II. 2, 3. F. Rybnik, R. Sienica
- III. 1. Vision of Spatial Planning made by students from faculty of Architecture, Bialystok University of Technology: 1. P. Saulewicz, K. Sznurkowski, J. Stepaniuk, U. Supronowicz
 III. 2, 3. F. Rybnik, R. Sienica